

Modalități de afirmare a identității culturale a românilor din străinătate

Lucia OLARU NENATI

Larga deschidere a granițelor țării după 1990 a creat un fenomen de anvergură nemaîntâlnită până acum: o adevărată strămutare a unor mase mari de români, o „a doua Românie” în alte țări unde, în afara activității lor de dobândire a mijloacelor de subzistență, se exercită și manifestări de păstrare și afirmare a identității culturale și spirituale, resimțite de o însemnată parte a acestor români ca o reală și firească necesitate, în vreme ce o altă parte a celor plecați, acum sau altă dată, se străduiesc din răspuțeri să șteargă orice rămășiță a „rădăcinilor”, să devină „oameni recenti”, (după o formula deja celebră, consacrată de H.R. Patapievici!), dar aparținători majorității etnice în care doresc să se integreze.

Așadar realitatea zilelor noastre conține și un tronson substanțial – pe zi ce trece tot mai substanțial – aparținând românilor dizlocați din mediul lor autohton și obligați să se adapteze unui nou mediu existențial. Cum se petrece acest fenomen ne explică – avant la lettre!- același omniscient M. Eminescu, în care pare că se găsesc, ca în Biblie, răspunsuri chiar și la întrebările încă nepuse. El formulează lapidar – printre multe alte intuiții științifice ale sale, unele confirmate mai târziu - și o *Lege a coadaptațiunii*, recte aceea care statuează că mediul exterior unui individ, de pildă, devine mediu interior. Așadar, cu alte cuvinte, individul translocat într-un mediu străin, dominant, devine într-un timp oarecare, asemănător celorlalți din jurul său, înlocuind conținutul său mental cu substanța plasmatică înconjurătoare. În ce proporție se petrece aceasta în cazul românilor, comparativ cu alți emigranți, ne spune o observatoare din interior a fenomenului, Andreea Olaru Cervatiuc, (doctor în filologie a Universității din Iași, și doctor în educație a Universității din Calgary, Canada): „Spre deosebire de alte națiuni care-și păstrează identitatea și la a șaptea generație în exil, românii sunt, din păcate, campioni la renunțarea rapidă și necondiționată la identitatea românească”¹. Articolul în cauză este o radiografie succintă și foarte elocventă asupra acestui fenomen, drept care mai cităm câteva pasaje: „Unii mai păstrează obiecte folclorice românești precum: vase de ceramică, broderii de mână, ouă-nchistrite sau păpuși în portul național. În cercul de prieteni însă, existența unui colț românesc trece adesea neobservată câtă vreme ceea ce contează este numărul de metri pătrați ai casei – cu cât mai mare cu atât mai de admirat – sau marca mașinii nou achiziționată”. Observarea lucidă a fenomenului continuă astfel: „Și totuși în primii ani unii emigranți caută cu înfrigurare știri despre România pe Internet, nu scapă un moment fără a-i întreba pe cei care se întorc dintr-o vizită în «țara veche» ce mai e nou, trăiesc măcar cu o fărâmă de suflet acolo de unde au plecat. Cei mai mulți români canadieni din prima generație trăiesc câțiva ani suspendați între două lumi, savurând confortul material de aici, dar înconjurându-se de hrana spirituală românească.” După ce continuă descrierea acestui proces de adaptare, de apropiere a

¹ *Românul canadian*, în „Cuvântul adevărului”, an IV, no.1-2, 2001, Edmonton, Canada.

filozofiei de viață dominată de implacabila opoziție dintre *winner* și *loser*², autoarea, absolventă a Universității ieșene, conchide: „Din fericire, există oaze de spiritualitate românească în exil, precum bisericile românești, sau revistele culturale, al căror rol devine și mai important în păstrarea identității românești, mai ales acum în epoca globalizării tehnologice și a uniformizării culturale.” Apoi, invocând paradigma reconcilierii filozofice dintre mesajul christic și mesajul socratic formulată de N. Steinhardt, autoarea conchide revelator: „reconcilierea dintre atitudinea socratică, prin extrapolare, reprezentând tăria filozofică și psihică, curajul și vrednicia, calități necesare în Lumea Nouă a învingătorilor și atitudinea christică, de umilință în fața lui Dumnezeu, prin extrapolare, de păstrare a credinței strămoșești și a valorilor esențiale, de smerenie și bunătate, de recunoștință pentru darurile primite, nu numai că este posibilă, dar e singura care poate da sens și demnitate sintagmei «român-canadian» care poate genera *seninătatea eficientă* (Nota bene! a se reține virtualitățile profunde ale acestei sintagme! n.n.), soluția ce adună în albia unitară a unei sinteze viabile fluidele celor două tendințe aparent ireconciliabile.”

Această soluție este aleasă, din fericire, în relativ numeroase cazuri de comunități românești răspândite în lume și ea se manifestă prin câteva modalități principale. Nu ne vom referi la instituțiile oficiale îndrituite și retribuite pentru îndeplinirea dezideratului cuprins în titlul comunicării noastre, recte la centrele culturale și departamentele culturale diplomatice românești din străinătate deoarece acestea sunt puține, dar și pentru că ele sunt puțin reprezentative întru ilustrarea temei noastre din motive ce depășesc cadrul acesteia.

În esență, vom lua în vizor activitatea bisericilor românești din străinătate, a unor societăți culturale, a unor redacții de publicații românești, alte forme de organizare și de manifestare culturală a comunităților românești din diaspora, valorificând experiența noastră personală ce ne-a facilitat, prin voia destinului, contactul cu mai multe asemenea grupări active la modul obștesc, neretribuit, de regulă dinamizate de un animator, un om aparținând acelei categorii pe care un inspirat de altă dată, C-tin Iordăchescu, a numit-o „oameni ai energiilor luminate.” Așadar, în prezentul demers încercăm o panoramare și o structurare categorială a acestui fenomen, fructificând, pe cât posibil, concluziile desprinse din această cooperare, directă sau mediată, cu asemenea grupuri românești.

Prima categorie elocventă în cadrul unei asemenea panoramări o constituie bisericile, sau **parohiile românești din lume**, ce au norocul să fie păstorite de preoți cultivați, animați structural de dorința de a sluji valorile naționale și de a le corobora eficient (reținem sintagma „seninătate eficientă”) cu contextul lor etnic existențial străin, persoane care sunt dotate cu competența și cu darul de a face aceasta cu mijloacele culturii. În asemenea cazuri, biserica românească din străinătate, uneori funcționând în sediu propriu, dar cel mai adesea în spații închiriate, în care doar câteva însemne ortodoxe, montate ca un decor mobil, marchează semioza acestui rit, devine o instituție cu mult mai cuprinzătoare decât omoloaga sa dintre hotarele țării. Acolo, în largul necuprins al lumii, bisericuța ortodoxă, improvizată și itinerantă, este în primul rând un liman afectiv, apoi consilier și reazem psihic (nu o dată și psihiatric în nevroza de adaptare quasiinerentă!), liant sufletesc și spiritual al grupului de conlocuitori ai unui

² Învingător-învins.

topos geografic, organizator pragmatic al existenței curente, organ de publicitate pentru găsirea de spații de locuire, gazde, locuri de muncă, ajutor reciproc, maestru de evenimente sociale în diferite prăznuiri petrecute în sala socială, ș.a.. Dar, nu în ultimul rând, acest spațiu de cult devine o uriașă instituție culturală polivalentă, galerie de lansare a evenimentelor culturale, de prezentare a personalităților venite în vizită, instituție de spectacol, gazdă de cinaclu sau alte întruniri, chiar spațiu de expunere muzeală, redacție a unei publicații, în orice caz, un adevărat minister al culturii acelei zone ce oferă deștăraților o oază de românitate, aceasta cu mult mai necesară și mai prețuită decât în interiorul țării unde valorile naționale sunt uneori mult mai derizorii decât în afara ei.

Pentru toate aceste funcții identificate mai sus și pentru altele încă stă exemplul **parohia bisericii „Sf.Petru și Pavel”** din New York, păstorită de preotul Theodor Damian, un reper al acestei categorii. Spre a rezuma succint activitatea sa ar fi necesare multe pagini, de aceea în cadrul acestui demers de sinteză vom puncta doar esențialul. El este preot al numitei parohii ambulante (căci în New York este teribil de greu a se construi o clădire specială pentru o biserică ortodoxă!), profesor universitar de filozofie și etică în învățământul superior american, adică la Audrey Cohen Coledge, multiplu master și doctor, scriitor și poet cu multe cărți la activ, membru al Uniunii Scriitorilor din România, jurnalist cultural, întemeietor, editor și diriguitor al revistei „Lumină lină” (Gracious light), conducător al Cenaclului Eminescu și al *Institutului român de teologie și spiritualitate ortodoxă*, așadar o individualitate energetică proteică aptă de a desfășura o activitate constantă și polifonică, de a mobiliza în jurul său zeci de oameni, de a-i stimula spiritual și de a-i determina să colaboreze la activitățile culturale propuse sau adoptate de el.

Revista „Lumină lină”, având actualmente ca redactor-șef pe prof. univ. Mihaela Albu, apare de peste un deceniu, neîntrerupt, în condiții mereu variabile, constantă fiind doar ingeniozitatea părintelui și a celor din jurul său de a găsi noi modalități de adaptare la contondența realului întru continuarea apariției. Natura revistei, de periodicitate trimestrială este una hibridă, având tematică religioasă, dar și literară și culturală, cuprinzând texte religioase, dar și beletristică, poezie, proză, eseu, reportaj cultural, comentarii despre cărți, note despre activitatea culturală derulată în cadrul cenaclului etc. și mereu un bogat Fotoalbum. Colaboratorii revistei sunt foarte numeroși, ei numărându-se în principal dintre condeierii metropolei americane, dar în egală măsură dintre scriitorii români din țară sau din alte locuri, reușind, în orice caz, să adune nume importante, consacrate, prestigioase, alături de debutanți și nume mai puțin cunoscute, dar care au aici posibilitatea de a se afirma sub mereu generoasa și cuprinzătoarea umbrelă a „Luminei line”. Revista trăiește într-un echilibru armonios cu **Cenaclul Eminescu**, unde se adună periodic și entuziast obștea literară new- yorkeză, într-o atmosferă mereu propice comunicării, dar având adesea și invitați din țară care-și lansează acolo cărțile nou apărute, se întâlnesc cu cititorii, dialoghează, fac confesiuni, într-un cuvânt participă la o vibrantă și autentică viață literară care știe să asigure faptului literar statutul de eveniment special, precum pot depune mărturie personală în calitate de invitată a mai multor întâlniri de acest gen. Diferite manifestări organizate periodic de-a lungul anului, atât pe linie religioasă cu participarea unor fețe bisericesti eminente, cât și celebrarea unor aniversări și momente importante sub aspect cultural sau național concentrează ritmic forțele existente ale locului așa încât, per total, această

organizare a unui adevărat organism sistemic multifuncțional, animat ca un organism biologic de motorul unei inimi, de către liderul lor carismatic, Th Damian, face o demonstrație exemplară a modului cum se poate crea din nimic, la distanță de țară, o viață culturală, literară și spirituală de substanță, chiar fără subvenționare, din fonduri aleatorii și mereu găsite prin ingeniozitatea dar și prin propriul sacrificiu material al acestui personaj. Un inventar al numelor, temelor, evenimentelor, activităților desfășurate de acest organism sistemic cultural animat de preotul și scriitorul Theodor Damian nu poate fi cuprins într-o enumerare de genul celei de față; el a fost realizat în două tomuri masive de către omul cel mai potrivit a instrumenta cantități de date pasibile a fi sistematizate doar cu instrumentele dicționarului: Aurel Sasu, celebrul (co)autor al *Dicționarului scriitorilor români*, al *Dicționarului biografic al scriitorilor români*, ș.a. În colaborare cu o tânără autoare formată la școala sa de la Cluj, Carmina Popescu, acum membră activă a colectivului de la New York, acesta a realizat două volume impresionante spre a cuprinde și organiza pe criterii (crono)logice cantitatea de materie astfel produsă. Aceste opuri se numesc: *Intâlnirile de vineri* (Cenaclul literar „M. Eminescu”) și *Căile Luminii (Lumină lină- Gracious Light)*, ambele aflate sub egida unui titlu unitar și foarte semnificativ: *Un deceniu de cultură română în Statele Unite*. Din primul tom aflăm istoria unei atât de lungi (pentru viteza existenței actuale!) perioade în care aici s-a făcut cultură ca într-o instituție profesionistă, evocându-se figurile lui N. Iorga, Marin Sorescu ori Laurențiu Ulici și, desigur, ritmic, Eminescu (acestui capitol dedicându-i-se separat de către Th. Damian o altă lucrare intitulată *Eminescu 2000. Aniversări newyorkeze*), s-au lansat cărți și s-au organizat întâlniri literare cu scriitori contemporani precum Nina Cassian, Doina Uricariu, Vasile Andru, Grigore Vieru, Mircea Săndulescu, Mirela Roznoveanu, Dan Cristea, Cassian Maria Spiridon, Lucia Olaru Nenati, Aurel Sasu, cineastul Timotei Ursu, poeta și actrița Aurora Cornu (fosta soție a lui Marin Preda) și mulți, mulți alții, întâmpinați și prezentați cu competență de criticul oficial al cenaclului M.N. Rusu, dar au ținut să vină aici și personalități politice ale vremii, precum președintele Emil Constantinescu. Rațiunea unei atât de efervescente și neobișnuite activități nepragmatice într-o epocă și într-un spațiu de pragmatism recunoscut este exprimată de Theodor Damian pe coperta cărții: „Scopul principal al înființării cenaclului «Mihai Eminescu» din New York, a fost acela de a contribui alături de biserică la menținerea românilor de aici înrădăcinați în cultura română ... Cultivarea conștiinței identității etnice, culturale, spirituale în rândul românilor din diaspora mi s-a părut întotdeauna o prioritate”.

Cel de-al doilea tom adună laolaltă sumarele tuturor numerelor de revistă apărute de-a lungul unui deceniu, structurând în acest fel imaginea unei roman-fluviu al „Luminii line” și reunește tematic sectoarele publicistice urmărite constant de-a lungul întregului interval: Literatură (cu compartimente distincte precum: articole, eseuri, cronică și istorie literară, poezie, proză, teatru, memorialistică, jurnal, traduceri, folclor, interviuri, reportaj ș.a), Teologie, Istorie, Filologie, Arhitectură-Sculptură, Informații culturale, Cronică de cenaclu, Revista presei ș.a. Pentru a cuprinde numele vehiculate în acest op a fost necesar un substanțial indice de nume aflat la sfârșitul lucrării, precum la lucrările de doctorat. Și despre rostul acestei întreprinderi aflăm din citatul ce străjuiește ultima copertă a cărții, semnat de același Th. Damian: „Intenția esențială a publicării revistei «Lumină lină» a fost mereu aceea de a promova cultura română aici în diaspora în care trăim, de a dezvolta în conștiința românilor ideea apartenenței la neamul și limba

română cu toate valorile sale multimilenare, de a avea o punte de legătură între cultura de acasă și cea a românilor americani, în așa fel încât să se elimine falsa presupuziție că ar exista două sau mai multe culturi românești”

Ce se poate afirma, în primul rând, despre acest tot cultural organic și dinamic e că el reușește în cea mai mare măsură să depășească complexul posibilei condescendențe și toleranțe axiologice cu care e privită uneori activitatea literară și culturală din diaspora și să realizeze un anume sincronism cu nivelul cultural și literar din țară. De menționat că această publicație editată, tipărită și difuzată în cea mai mare parte prin acțiuni de voluntariat, în primul rând din partea familiei preotului Damian (care se constituie astfel într-un fel de unică „asociație familială non profit”), se distribuie în 23 de țări din lume, precum S.U.A., România, Moldova, Ucraina, Germania, Austria, Canada, Rusia, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

Preluând modelul acestei publicații, dar adaptându-l la condițiile proprii, apare la Edmonton, Canada, revista „**Cuvântul adevărului**” editată pe lângă biserica „Sf. Constantin și Elena”, păstorită de preotul cărturar Gheorghe Bâzgan, de astă dată o biserică românească de sine stătătoare construită în stil românesc și adunând în jurul ei un număr mare de enoriași bucuroși de a avea propriul lor lăcaș de cult la distanță de țara mamă. Și revista canadiană apare trimestrial având, ca și „Lumină lină”, o tematică mixtă, alăturând articolelor de ordin religios, texte de ordin literar și cultural de interes, beneficiind și de aportul unui profesionist, scriitorul și profesorul Constantin Clisu, redactorul șef al revistei. Întâlnim astfel aici grupaje de texte dedicate lui Dumitru Stăniloae și lui Vasile Pârvan, lui Ștefan cel Mare ori Al.I. Cuza, lui Dimitrie Cantemir, C. Brâncuși, M. Sadoveanu, V. Alecsandri, A. Vlahuță Cioran, Mircea Eliade, Ion Minulescu, L. Bлага, Vasile Posteuca, Marin Preda, Ciprian Porumbescu, Victor Eftimiu, Gellu Naum, Andrei Pleșu, Grigore Vieru, dar și lui Toma Caragiu ori Ștefan Ciobotărașu, ori pictorilor I. Țuculescu, Marcel Olinescu, Eugen Iftene sau Florin Vlad. Se aprofundează aspecte ale creației lui I. Barbu, V. Voiculescu, dar și ale lui Lev Tolstoi sau Serghei Esenin ori Ernest Hemingway. Un capitol distinct și substanțial revine desigur lui Eminescu, în mod constant, dar mai ales în anul 2000, numit și Anul Eminescu, aici apărând chiar în acel an un text de relevare a importanței demersului realizat de Cristina Zarifopol Ilias, prin publicarea cărții de corespondență între Eminescu și Veronica Micle, *Dulcea mea doamnă - Eminul meu iubit*.

Întâlnim aici semnături ale unor colaboratori statornici (și desigur benevoli! unii dintre ei fiind nume greutate) precum I.P.S. Daniel al Moldovei și Bucovinei (nume atât de actual azi!), regretatul Constantin Parfene, C.D. Zeletin, Mircea Coloșenco, Vasile Sporici, Vasile Donose, Gruia Novac, Stelian Baboi, Ioan Bria, Theodor Codreanu, Virgil Carianopol, Cornel Cotuțiu, Ștefan Cervatiuc, Mihai Sultana Vicol, Alis Cojocar, Dan Mihăilescu, Alina Zaharia, Lucia Olaru Nenati ori Andreea Olaru Cervatiuc (cu al cărui articol publicat în această revistă am început prezentul construct) și mulți alții dar, nu în ultimul rând, semnătura preotului cărturar George Bâzgan, flexibil mânător al verbului publicistic și cultural, și nu în ultimul rând un bun traducător, el asigurând multe din articolele bilingve, publicate astfel spre a facilita deschiderea către cititorii concetățeni canadieni. De remarcat aspectul grafic ce denotă o statornică preocupare în acest sens, revista distingându-se, spre deosebire de altele editate în aceleași condiții austere ale

exilului, printr-o cromatică vie și o ilustrație atrăgătoare pentru ochiul românilor aflați departe, nu numai pentru mintea și sufletele lor.

Dar revista nu e singura realizare a acestor „oameni ai energiilor luminate”. Acolo, nu departe de orașul Edmonton, capitala statului Alberta (mare cam cât trei Români!) există un sat cu nume românesc, Boian. În vestita și incendiara doină eminesciană cuvântul *Boian* apare, precum știm, ca un reper geografic simbolic pentru destinul oprimat al românului în sens generic, mereu silit să bată în retragere în propria lui țară. Acei români din Boian, foarte mulți, au plecat cu mic cu mare în alte zări ale lumii la sfârșitul secolului trecut ca să-și schimbe acest destin. Luându-și câte bagaje puteau duce cu ei, veșminte, plug, sapă, grapă, covată și tot ce mai puteau, acei țărani au format o trupă de pionieri ai curajului și au știut unde să meargă spre a se îmbarca pe „tăți pe-o șâpă” (de la *ship*, vapor în engleză) – cum spun azi urmașii lor – și au trecut oceanul Atlantic ajungând pe țărmul american. După aventuri și încercări demne de cel mai palpitant film de gen, ei au ajuns în Canada și au populat până la urmă un ținut care li s-a dat spre folosință și păstrare de către autorități. Au defrișat păduri, metru cu metru, cucerindu-și ogoarele, au locuit câte 12 sau 16 suflete în bordeie săpate în pământ, unii s-au dat bătuți și s-au întors acasă și au devenit apoi hrană pentru viermii Siberiei. Cei mai mulți au rămas fiind, împreună cu bucovinenii din Saskatchewan, primii coloniști români ai continentului, pionierii săi.

Acolo am văzut prima biserică românească de peste ocean, sub patronajul Sf. Fecioare Maria, care numără deja un secol de existență. În această proximitate există azi un mare **complex muzeal memorialistic**; pe firma de la intrarea în marele „ranch” stă scris pe mulți metri lungime: „Romanian Pioneer Museum – Boian”, spațiu amplu în care se cuprinde și biserica centenară și vechea școală și bordeiul („The bordei” cum atât de nostim scrie pe etichetă!), cuptorul de pâine arhaic, cimitirul emigranților români și, nu în ultimul rând, un muzeu adevărat dedicat moștenirii strămoșești naționale (*heritage*, cum spun cei de-acolo cu un cuvânt atotcuprinzător pentru tezaurul de amintire al fiecărui neam întemeietor). Or, prin acei oameni curajoși, prin munca și jertfa lor, prin spiritul și hărnicia lor, prin creațiile lor materiale și spirituale, prin vechimea lor pe continent, românii dovedesc că au tot dreptul să stea la masa întemeietorilor Canadei laolaltă cu celelalte neamuri mult mai gălăgioase și de aceea recunoscute ca atare. Muzeul acela e o frumusețe și cuprinde o bogăție de semnificații și de informații despre viața și ocupațiile, portul, obiceiurile, creativitatea și sufletul etnic al românilor de acolo. Mobilier de altădată, obiecte de folosință casnică (fier de călcat cu cărbuni, din fontă, covată de lemn, piuliță etc.) unele nemaexistente nici pe la noi, cusături, ștergare, instrumente muzicale vechi, costume de altădată de tot felul și de toată măiestria, puse pe manechine, fotografii și cărți, manuscrise și atâtea alte lucruri care formează laolaltă o expoziție profesionist realizată, dedicată secolului de viață românească petrecut în Canada fără uitarea originilor, spiritului național și credinței strămoșești. Acest centenar a fost de altfel sărbătorit cu tot fastul de către urmașii emigranților, azi oameni cu stare, eveniment la care a participat și șeful statului român de atunci, Emil Constatinescu. Cu acel prilej al sărbătorii centenarului, alături de multe alte însemne aniversare, membrii comunității românești de aici au imprimat și un disc muzical ce conține cântece vechi românești, rugăciuni și cântece pe versuri de Eminescu. Chiar dacă urmașii coloniștilor nu mai vorbesc decât anevoie și foarte arhaic

limba din „țara veche”, au știut să cânte suficient de bine ca să consemneze sonor memoria obârșiei.

Preotul și condeierul George Bâzgan, cel care ne-a însoțit și ne-a prezentat toate aceste comori de patrimoniu românesc peste ocean, a mai relevat încă un lucru și anume simbolistica specială a aceluia moment. La data când țărani din Boianul Bucovinei se pregăteau să plece peste ocean spre a deveni primii coloniști români ai Lumii noi, la școala din vechiul sat era diriginte școlar Alexandru Voevidca, profesor de muzică înalt scolar la Cernăuți de numele căruia se leagă realizarea celei mai mari colecții de folclor românesc din Bucovina. Prin suprapunere cu aceasta a culegerii de folclor eminescieni am putut noi să reconstituim câteva din cântecele interpretate odinioară de Mihai Eminescu, pe care le-am editat în caseta muzicală *Cântecele lui Eminescu*, anexă științifică demonstrativă a cărții noastre *Eminescu. De la muzica poeziei la poezia muzicii*. Destinul a vrut ca aceasta să fie prezentată prima dată acolo, la Boian, unde am donat un prim exemplar, iar apoi a avut loc o lansare festivă în fața unui numeros public românesc la biserica din Edmonton unde părintele a considerat că această acțiune a noastră arcuiește o simbolică boltă peste veac și o recuperare a sufletului românesc de acasă. De altfel, ecoul acestui eveniment a fost consemnat de același G. Bâzgan în *Cuvântul adevărului* sub titlul *Eveniment cultural la Edmonton*, precum și în articolul *Lucia Olaru Nenati. Eminescu. De la muzica poeziei la poezia muzicii* de C-tin Clisu, după ce în urmă cu un an publicase în două limbi articolul nostru *Eminescu. Un om esențial al umanității*.

Așadar biserica ortodoxă românească e un topos etnic de maximă importanță în această problematică abordată în aici. Exemple există încă destule. Mai prelevăm unul, relativ recent. La **Calgary**, un alt oraș important din Alberta Canadei exista o bisericuță românească întemeiată de români emigranți dintr-o generație mai veche, în care însă preotul ținea întreaga slujbă în limba engleză pronunțând doar câteva formule în românește, ceea ce a generat, la urma urmei, un fenomen ciudat: o biserică ortodoxă engleză. Emigranții români din ultimele generații, un «roi» masiv de oameni de vârstă tânără și cu pregătire superioară (preponderent tehnică) au fost nemulțumiți de această stare de lucruri și, după îndelungate tratative, au demarat întemeierea unei alte parohii noi în care doreau să se slujească în limba română și deci să găsească, (ceea ce a fost deosebit de greu!) un preot tânăr, hirotonit în ultima vreme. Parohia nou întemeiată și având ca membrii fondatori un grup de tineri inițiatori (printre care și Andreea Olaru Cervatiuc, semnatara articolului incipient al comunicării noastre, alături de soțul ei, Adrian Cervatiuc) poartă hramul Sf. Apostol Andrei, cel dintâi chemat și creștinătorul poporului român. Parohia funcționează de atunci într-un sediu închiriat în care preotul Vasile Moisiu (care, la fel ca toți preoții din diaspora, își câștigă existența prin altă muncă decât aceasta!) a decorat pereții sălii închiriate cu însemnele bisericești ortodoxe și acolo se adună în fiecare duminică enoriașii reușind împreună să reconstituie atmosfera aceea specială a duminicilor de acasă, atât de importantă pentru viața noastră românească, cum numai în străinătate se poate înțelege. În acest timp enoriașii continuă să strângă bani apropiindu-se pas cu pas de scopul final al construirii unei biserici ortodoxe proprii în acel oraș în care există mai multe biserici impozante ale altor națiuni. O parte dintre acei enoriași, tineri intelectuali români, au participat la o ședință a reuniunii scriitorilor canadieni din Calgary, unde semnatara acestor rânduri a fost invitată să ia cuvântul printre alți zece vorbitori, scriitori canadieni. În acel sfert de oră

ce mi-a fost alocat, am încercat să rostesc poetic românește, (recitând o poezie proprie, tradusă în engleză de Andreea Cervatiuc), să comunic câteva date esențiale despre Eminescu și în final, al cântat Doina românească. Efectul asupra publicului canadian al acestei prime prestații literare românești a fost foarte puternic, iar suporterii români mi-au fost alături cu o participare sufletească deosebită, ceea ce a dovedit existența unui potențial cultural considerabil.

Ca să rămânem în spațiul canadian ne vom referi succint și la un alt spațiu de locuire românească în care am constatat de asemenea că se întreprind unele acțiuni destinate dăinuirii spirituale românești peste ocean: **Montréal**. Aici a avut loc, precum se știe, o mare acțiune de dobândire a unui spațiu public spre a se întemeia o Piață a României, amplasându-se o statuie a lui Eminescu în cadrul unui program mai larg de manifestări festive menite să statueze un reviriment cultural românesc. Din păcate, motive de ordin politic, psiho-sociologic, de orgoliu și discordie (tare endemice în comunitățile românești din lume!) ca și inadecvarea statuii lui Eminescu la spațiul destinat s-o găzduiască precum și multe altele, au dus la o ratare de proporții a acestui plănuț moment festiv românesc la Montréal ce s-a transformat într-un scandal uriaș și dezonorant. Cu toate acestea, la organizarea aceluia eveniment s-a muncit mult și s-a organizat, de pildă, o expoziție biobibliografică Eminescu în Galeria pictorului Mark Marinescu, inițiator al acestei expoziții, s-au tipărit afișe sugestive și alte materiale documentare, s-a bătut o medalie foarte inspirată reprezentând o crenguță de tei din marele tei eminescian din Copou, poleită în aur ș.a. Destinul a făcut ca după întregul scandal petrecut în acel loc, sarcina de-a valorifica acea expoziție, desfășurând o activitate dedicată lui Eminescu (prelegere-recital) să ne revină nouă câteva luni mai târziu, iar reacția publicului prezent a dovedit potențialul sufletesc al românilor de acolo, nevoia lor de cultură națională. La fel, Balul Federației organizațiilor românești din Canada desfășurat la Montréal unde s-a adunat laolaltă un public românesc în ținută elegantă a dovedit adaptarea acestuia la parametrii de înaltă clasă ai marelui oraș canadian, dovedindu-se apt de a oferi modelul unei societăți contemporane de elită în care am simțit mândria de a-i aparține, fie măcar și pentru o seară, aceea în care am avut cinstea să aduc acolo salutul obârșiei Luceafărului, precum și Doina românească și eminesciană. Am avut de asemenea, plăcerea să-l cunosc cu acel prilej și pe părintele prof.dr. Cezar Vasiliu de la una dintre bisericile românești de acolo și despre care am aflat că obișnuiește să organizeze în incinta acesteia momente culturale aniversare în spațiul de cult, în special dedicate lui Eminescu, manifestându-se deci și el, ca și ceilalți confrăți ai săi, nu numai ca un părinte spiritual, ci și ca un animator cultural, din familia categorială pe care căutăm a o releva în prezentul demers. Federația românească din Montréal redactează (e drept, cu apariție aleatorie) și o publicație intitulată „Tribuna noastră”, de natură eclectică, adesea mai mult organizatorică sau polemică, (uneori deconcertant de violent dialogul pe internet în jurul activității organizațiilor românești de acolo!), dar în orice caz, menținând treaz (și în acest fel!) spiritul românesc .

Tot în aceeași categorie a contribuției bisericilor ortodoxe române din străinătate la conservarea spiritului românesc se înscrie și **biserica ortodoxă română din Viena** păstorită de părintele Nicolae Dura. Vizita noastră, a unui grup de pelerini aflați pe urmele lui Eminescu și a marii creații în Europa, (organizați de Societatea „Plai mioritic”, condusă de prof. Ioana Irimia din Iași) s-a întâmplat să fie într-o zi de 15 august, sărbătoarea Sf .Maria iar slujba ținută de acest preot zecilor de credincioși

români din Viena a fost de o solemnitate, de o intensitate a comunicării cu participanții, de o virtuozitate (secondată de un cor cu înalt nivel artistic) încât ne-a întărit încă o dată convingerea despre rolul uriaș al bisericii ca instituție mult mai complexă în diaspora decât în țară. Caratele sale culturale se confirmă și prin existența bibliotecii românești realizată de membri acestei parohii, o sală încăpătoare în care nu numai că enoriașii – printre care și membrii Asociației culturale a românilor din Austria „Vorba noastră” – citesc și împrumută cărți românești, dar desfășoară și manifestări culturale și întâlniri cu diferite personalități culturale din țară primite cu bucurie, cum s-a întâmplat în acea duminică de hram când delegația culturală care s-a deplasat acolo, formată din scriitori, artiști, pictori, cântăreți din România și Basarabia, au avut în enoriașii acestei biserici un public de o bună calitate pentru spectacolul cultural oferit, (în care a evoluat și Grigore Leșe, aflat cu mult înainte de voga creată în ultimii ani). Lucrul care ne-a impresionat pe noi cel mai mult a fost sala Eminescu, practic, un colț muzeal destinat neuitării lui Eminescu, patronat de portretul său celebru realizat la Viena. Alături, fotografia „Almanahului România jună” la care a colaborat poetul tânăr și a publicat *Luceafărul*, precum și o placă de marmură în care se află săpat memento-ul centenarului acestui eveniment (sărbătorit cu mare fast la împlinirea sa) prin această inscripție: „Hundert Jahre seit dem erscheinen des poems Abendstern, Wien 1883“, mai aflându-se aici, de asemenea, și alte fotografii și documente referitoare la perioada vieneză a poetului nostru. Existența acestui spațiu eminescian în incinta bisericii române din Viena vorbește mai mult decât orice tratat academic despre caracterul de esențialitate și de constanță etnică al credinței creștin ortodoxe, dar și al personalității eminesciene pentru românii aflați departe de țară, despre rolul major profund pentru coeziunea și coerența nației pe care l-a dobândit Eminescu.

Dar și în alte părți de lume am întâlnit preoți luminați și dăruți care își pun harul în slujba dăinuirii valorilor naționale. Un alt asemenea exemplu este al părintelui Ionel Nemeș din orașul german **Konstanz**, care a reușit să obțină pentru **parohia ortodoxă română „Sfântul Duh”** un spațiu adecvat activității religioase în incinta capelei Luisenheim, al Căminului de bătrâni din oraș unde, la fel ca atâția alți semeni ai săi din lume, aduce de fiecare dată cu sine icoanele și însemnele specifice slujbelor ortodoxe și transformă capela protestantă într-o bisericuță ortodoxă, știind să creeze și acea atmosferă de comuniune familiară spirituală prin logosul său dedicat. La aceasta contribuie și corul de o mare virtuozitate întemeiat și dirijat de soția sa, preoteasa Maria Nemeș, profesionistă a muzicii și soprană de înaltă clasă, care însă se mulțumește cu mare bucurie să joace doar rolul de consoartă a unui preot de har iar roadele nu întârzie să se arate căci numărul enoriașilor crește an de an în așa fel încât parohia poate organiza tot felul de evenimente în aer liber și nu în ultimul rând, și-a largit activitatea prin colaborare cu **Societatea culturală germano-română „Bodensee”** condusă astăzi de tânăra germanistă (absolventă a universității ieșene) Antonia Olaru, lector de limbă germană la Universitatea din Konstanz și la Universitatea populară. Joncțiunea dintre aceste două organisme de spiritualitate românească din acest oraș a fost salutară căci, pentru prima dată, corul parohiei românești a „ieșit în lume” și și-a prezentat programul muzical și în alte incinte decât în biserică, evoluând în cadrul unor manifestări culturale de anvergură și dând astfel posibilitatea publicului german și de alte naționalități (Konstanz este un oraș universitar multinațional!) să-i aprecieze calitatea de mare rafinament a interpretării cântecelor românești, costumele populare naționale în care sunt

îmbrăcați și copiii care cântă în cor, lucru remarcabil într-o lume unde familiile românești sunt înclinate adesea să-și educe copiii în limba de adopție.

Dar activitatea Societății culturale „Bodensee” din Konstanz are o largă apertură și deja o tradiție de peste un deceniu în organizarea vieții culturale germano-române în orașul de lângă lacul Bodensee. Aici au venit miniștri și diplomați de carieră, mari actori care au susținut spectacole de anvergură, s-a conferențiat despre valorile românești demne de a face parte din concertul european (în pregătirea aderării la U.E.) s-a dat cuvântul poeziei și cântecului, filmului și folclorului românesc, ba chiar și artei culinare (cu material didactic concret!) mai ales în cadrul Zilelor culturale din 2005 când, timp de o săptămână, publicul german și multinațional a putut lua parte la o întreagă gamă de manifestări culturale și științifice românești (conferințe la universitate, sesiuni de comunicări, expoziție etnografică, concert instrumental și program coral, conferința cu exemplificare artistică intitulată *Calea aurită de la folclor la creația cultă. Exemplul Eminescu*, susținută de subsemnata, alocuțiuni de natură lingvistică, conferințe despre monarhia românească și multe altele) așa încât presa germană care nu a mai scris niciodată atât de mult despre o asemenea „rafală” concentrată de manifestări românești, a trebuit să recunoască după o serie de reportaje zilnice cu ton apreciativ, că totuși „România nu înseamnă numai Dracula”. Dar nu vom intra în detalii mai mult de atât, deoarece mai există în program o altă alocuțiune, a dnei prof. Delia Leca, ce tratează monografic exact activitatea acestei adevărate instituții culturale românești de anvergură de la confluența a trei țări europene.

Mai nou, în afară de nucleele iradiante pe care le reprezintă bisericile ortodoxe, societățile (asociațiile) culturale ori publicațiile periodice românești, și-au făcut apariția și un alt fel de nucleu cu arie mult mai largă de iradiere și anume publicațiile românești on-line. După opinia noastră, exemplul cel mai reprezentativ îl constituie revista germană on-line „**Agero**” de la Stuttgart cu o marjă de vizitare de peste 5000 de cititori zilnic, care se reînnoiește săptămânal și care adună numeroase semnături prestigioase și publică texte de relevanță culturală de o apertură foarte largă (și desigur de o inerentă inegalitate axiologică!) de la poezie și proză, la eseuri, cronici, articole de publicistică literară și culturală, istorie, filozofie, opinii critice și polemice, articole despre evenimente artistice și de apreciere și prezentare a diferitelor genuri de artă (plastică, muzică ș.a) ș.a ce fac din revista la a cărei timonă se află Lucian Hetco o adevărată universitate românească on-line, (dar nu din acestea cu plată, particulare, dintre care unele au dus învățământul universitar la statutul de tarabă ori SRL de bazar!). Să prelevăm doar câteva nume dintre sutele de semnături aflate la indexul de nume al revistei pentru care sunt necesare câteva ore spre a le parcurge pe toate cele care au apărut în acești ani de activitate continuă a acestei publicații; George Roca (din Australia – membru al redacției), Melania Cuc, (de asemeni, membră a redacției), C. Ciopraga, Dimitrie Grama, Eugen Evu, Ovidiu Vuia, Titus Filipaș, Ion Pachia Tatomirescu, Andrei Vartic, Ioan Țepelea, Ion Miclău, Liviu Vălenaș, Lucia Dărămuș, Ion Miloș, Florentin Smarandache, Roxana Eminescu, Viorel Roman, A.D. Rachieru, Nicolae Dabija, Gelu Vlașin, Zenovie Cârługea, Doina Cernica, Nicolae Georgescu, Alexandru Nemoianu, acad. D. Vatamaniuc, Vasile Tărățeanu, Lucia Olaru Nenati. La fel, apar aici oportune interviuri cu personalități, precum cele luate de Angela Baci Moise lui Vasile Andru sau cel publicat postum, lui Alexandru Condeescu, ori de Angela Furtună lui Eugen Coșeriu și multe altele. Toate acestea rostuiesc, de fapt, o

România planetară căci devotații colaboratori, peste 300, provin geografic din întreaga lume și s-au selectat în timp cei mai stăpâni pe armele unui asemenea tip de comunicare care, pe de o parte, oferă o libertate deplină de exprimare tuturor, dar pe de altă parte, prin reacția și frecvența cititorilor, și ei de sorginte intelectuală (căci qui se semble se ressemble, nu?) operează în timp o fină dar implacabilă selecție și ierarhie și până la urmă cei ce revin și publică constant sunt cei mai buni publiciști români de cultură din toată lumea, dar și oameni animați de conștiință etică deoarece la acest soi de activitate nu se câștigă nimic material.

Dar pentru că „Agero” nu înseamnă doar o publicație on-line, ci și o Societate culturală românească, comitetul său a avut, printre numeroase alte activități de cenaclu desfășurate în timp, inițiativa organizării unui Festival al Culturii Românești în vara acestui an, ce a durat o săptămână și a cuprins diferite spectacole folclorice și alte manifestări, dar care a ținut să se deschidă sub egida eminesciană, prin spectacolul cultural *Sub semnul florilor de tei*, susținut de noi la Stuttgart și la care nu ne putem referi aici aflându-ne în ingrata postură de comentator al propriei prestații a unei alte ipostaze a noastre, dar putem trimite la reportajul postat pe „Agero”, la capitolul Arhivă, Cultura.

O altă revistă românească on line de mare anvergură este „**Observatorul**” de la Toronto, condus de Dumitru Puiu Popescu și care desfășoară, de asemenea, un evantai foarte larg de domenii precum: Evenimente culturale, Aniversări și personalități, Istorie, Tradiții, Limba noastră, Lumea în care trăim, Gânduri pentru România ș.a, aflându-se mereu la pupitrul de comandă al actualității, drept care este și aceasta citită de mii de români din toată lumea. Și aici numărul semnatarilor de articole depozitate în Arhivă, începând din anul 2002, este imens și imposibil de reprodus într-un demers ca acesta de față, ci doar de menționat aleatoriu câteva subiecte abordate spre a se creiona o impresie: aprofundări ale operei lui Mircea Eliade, Marin Preda, sau Octavian Paler, relatări despre concerte pe muzica lui Enescu ori sculptura lui Nicăpetre, despre saloane de carte și alte evenimente din zona românească, făcându-se cunoștință cu scriitura Gabrielei Melinescu, a lui Grigore Vieru sau a Anei Blandiana (prin preluarea unui interviu luat acesteia de Alex. Ștefănescu) etc. Și, nu în ultimul rând, ritmic și tenace, chiar dacă inegal și poate uneori redundant, revine tema Eminescu

Mai nou și-au făcut apariția revista „**Iosif Vulcan**” din Australia, subintitulată Revistă de Artă și Cultură, condusă de Ioan Miclău, variantă on-line a revistei pe suport de hârtie editată de Biblioteca „Mihai Eminescu” (cum altfel?) din Cringilla, din al cărui cuprins cităm câteva orientări: Cărți din biblioteca M. Eminescu, Chipuri de mari români: Dimitrie Cantemir, Alecu Russo, N.Steinhardt, Zoe Dumitrescu Bușulenga, esuri de Ion Miloș, Ben Todică ori Dimitrie Grama și, nu în ultimul rând, diferite articole despre universul eminescian. La fel, din această vară apare în Franța și o altă revistă românească on line, „Caiete de sud-est”, organizată de un grup de etnici români care au reușit să adune pentru debutul său publicistic multe nume de colaboratori pe care depinde doar de ei dacă vor ști să-i păstreze în timp.

Tot printre formele de conservare și emanare a spiritului românesc în lume se poate consemna și existența unor scriitori români strămutați în diaspora și care au reușit să deprindă limba țării gazdă făcând o punte între cultura și spiritualitatea românească și receptarea străinătății, fie prin opera lor intrinsecă ce valorifică și prelungește ambientul psihologic și faptic românesc, fie prin munca de traducători ai literaturii române. Aici vom menționa câteva nume doar cu valoare de reper, subiectul putând constitui baza

unei alte comunicări de sine stătătoare, (precum aceea pe care am susținut-o la Întâlnirea Scriitorilor din întreaga lume de la Neptun în iunie 2003). Menționăm aici pe Nina Cassian (totuși o poetă aparținând literaturii române!) care scrie și publică în S.U.A (având chiar poeme afișate în autobuze și metrouri!), predă cursuri de arta poeziei și creativitate la universități, ține conferințe și întâlniri cu publicul în mai multe țări, precum aceea la care am participat la Centrul Cultural din New York la aniversarea a 70 de ani de existență, prilej cu care am avut încă o dată posibilitatea să constat că spiritul unor asemenea personalități surclasează și sfidează vârsta biologică și e parcă mai puternic și persuadant decât chiar scrisul lor. Un alt exemplu este cel al Gabrielei Melinescu, poetă cândva îngemănată spiritual cu universul creator al lui Nichita Stănescu, acum aflată de mulți ani în Suedia unde scrie deja în limba acelei țări și a reușit să-și câștige un statut literar de prestigiu răsplătit prin premii și notorietate mediatică. Ea este, de altfel, și ultimul deținător al Premiului pentru poezie „M. Eminescu” de la Botoșani, prilej cu care și-a reafirmat încă o dată un important crez poetic: „eu nu sunt doar o admiratoare a lui Eminescu, ci și o mare cititoare a sa”. În acest context nu se poate trece cu vederea nici exemplul lui Ion Miloș, poet de originalitate și substanță proprie, dar care a făcut servicii imense literaturii române prin zecile de traduceri din autori români în limba suedeză, merite prea puțin recunoscute și răsplătite în viața literară românească. Aici se poate adăuga activitatea unor publicații și autori de limbă română din Israel precum poetul Shaul Carmel (președintele unei Asociații a scriitorilor de limbă română din Israel) sau prozatoarea Madeleine Davidson, autoare a unor romane scrise într-o impecabilă și fin nuanțată limbă românească și încă destui alții.

Despre activitatea de păstrare a spiritului național în Basarabia și Bucovina am considerat că nu e cazul să ne referim pe larg în prezentul demers deoarece, pe de o parte, acestea nu se afla în diaspora, ci acasă, chiar dacă, datorită cunoscutelor vicisitudini ale istoriei, românii de acolo au migrat cu tot cu pământul strămoșesc în străinătate; dar și pentru că la acest simpozion se află numeroși participanți din aceste zone pregătiți să aprofundeze pe larg această temă. Vom releva doar, grație contactelor noastre îndelungi cu aceste comunități, că lupta lor în acest scop a fost timp de decenii un adevărat ideal existențial manifestat în zeci și zeci de feluri, căpătând nu o dată caracter patetic și eroic, dată fiind constanta tendință de anihilare a valorilor naționale românești. Dacă românii din celelalte părți ale lumii se află acolo deoarece ei au ales depărtarea, de voie-de nevoie, dar au decis în mod conștient să-și părăsească locul natal, cei din aceste ținuturi au ajuns fără contribuția și fără voia lor în străinătate. Acest lucru schimbă radical datele problemei și creează o tensiune psihosocială specială care generează și un caracter deosebit manifestărilor identitare și culturale reflectându-se și în natura creației artistice și literare de acolo în care durerea detrunchierii sângerează încă și după atâtea decenii de la acel cataclism istoric ce a produs o atât de mare cantitate de suferință colectivă comparabilă doar cu celebrul holocaust.

Câteva elemente de concretizare a afirmării identitare culturale românești din Bucovina detrunchiată sunt: revista „Glasul Bucovinei” condusă de acad. Alexandrina Cernov și dusă prin osârdia acesteia și a colaboratorilor săi la nivelul unei instituții științifice de înaltă clasă, revista „Septentrion literar” editată cu mari eforturi de Ștefan Hostiuc și Ilie Zegrea, „Arcașul” poetului luptător Vasile Tărățeanu și apoi „Plai românesc”, revista „Țara Fagilor” editată de Dumitru Covalciuc, păstrător eroic al

vestigiilor locuirii românești în acest loc, manifestările culturale organizate de Societatea de cultură românească „M. Eminescu” sub diferite conduceri de-a lungul timpului, (acum fiind condusă de Arcadie Opaț), seria Saloanelor de carte românească organizate de Editura „Alexandru cel Bun”, condusă de aceeași Alexandrina Cernov, sărbătoarea „Ziua limbii române” și altele. E necesar să notăm însă chiar în acest context că, dacă fiecare dintre acestea și multe altele încă sunt salutare și remarcabile, efectele lor și, în general, ale activității factorilor de cultură românească ar fi cu mult mai eficiente dacă s-ar găsi limba comună între toți acești factori într-o depășirea unei anume discordii cultivate, pare-se, cu multă râvnă și din exterior.

În Basarabia, numită azi ca stat Republica Moldova, activitatea este cu mult mai complexă și cuprinzătoare, dată fiind existența acolo a unor instituții culturale precum bibliotecile, teatrele, Centrul academic „M. Eminescu”, Uniunea Scriitorilor, Casa limbii române și a .Toate acestea și multe altele au fost dobândite în timp în primul rând prin lupta intelectualilor basarabeni care în momente istorice de mare intensitate au jucat rolul de lideri ai populației românești și au fost capabili să obțină elemente definitorii pentru statutul național: alfabet latin, limba, drapel, imn și încă atâtea alte drepturi, iar constanța acestei activități a lor constituie un semn că în ciuda noilor orientări mai defavorabile, lucrurile vor evolua în sensul adevărului. Numind câțiva dintre acești oameni de carte cu merite istorice, dar și cu valoare creativă recunoscută, se cuvine să enumerăm aici pe Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Valeriu Matei, Arcadie Suceveanu și încă mulți alții a căror pondere creativă și prezență culturală au contribuit eficient la numeroasele fapte culturale petrecute în timp pe aceste meleaguri. Ca să fac referire doar la unul de ultimă oră voi mai consemna aici organizarea și în acest an, ca de atâtea alte ori, a dublei sărbători a sfârșitului de vară, aceea numită „Limba noastră cea română”, concertată cu Salonul internațional de carte românească al Bibliotecii naționale care au concentrat iar și iar, importante forțe culturale și au constituit un memento al dăinuirii în aceste locuri a spiritului național românesc atât de greu încercat de istorie.

La capătul acestui excurs prin atât de multe locuri din lume unde se menține azi flacăra spiritului și culturii românești se impune, în primul rând, constatarea că o constantă a acestora este pretutindeni **efigia lui Eminescu**, dovedindu-se prin omniprezența sa că acesta a depășit statutul – atât de discutat! – de poet național, el devenind o componentă a structurii de rezistență a identității românești, cu mult mai necesară în diaspora decât în țară, ceea ce face superfluă discuția despre actualitatea lui.

În al doilea rând, trebuie subliniat faptul că toate aceste manifestări de conservare etnică și culturală se întreprind de către animatori, dotați cu o energie spirituală naturală și specială, oameni dezinteresați și devotați organic unui ideal, unor comandamente pe care nu le-a trasat nimeni în chip deliberat și oficial, ci și le-au asumat ei singuri, urmându-le nu o dată cu adevărate sacrificii personale (ei având totuși a-și câștiga și existența, dincolo de această activitate!), munca lor obștească dovedindu-se a avea o valoare socială și națională incomensurabilă.

Revenind la aserțiunea de la începutul acestui excurs, credem că cei chemați să rostuiască oficial și subvenționat această activitate s-ar cuveni să înregistreze existența acestui fenomen, să-l sprijine, să-l stimuleze, să-l recompenseze moral și material și chiar să-și bazeze activitatea pe existența unor asemenea oameni care nu pot trăi altfel decât acționând în acest fel benefic pentru comunitatea românească unde trăiesc și care

și-au câștigat în timp un binemeritat prestigiu printre conaționali lor. Afirmăm aceasta deoarece puține cazuri cunoaștem de diplomați români de energetismul și devotamentul cultural al acestor animatori benevoli. Vom da aici un asemenea exemplu dintre altele care vor mai fi existând, pe acela al consulului general de la Cernăuți, Romeo Săndulescu, implicat profund în tot ce se petrece benefic în aria de spiritualitate românească a locului (nu vom omite a-i mulțumi și în acest fel pentru curajul și inspirația pe care le-a manifestat invitându-ne să susținem spectacolul nostru intitulat *În dar de ziua lui Eminescu* pe scena Palatului cultural central din Cernăuți, la 15 ianuarie 2005, acesta fiind un demers convenit, dar subiectiv). Însă nu aceasta ne-a determinat să consemnăm aici exemplul său, ci întreaga sa activitate meritorie și care ar fi de dorit să devină și exemplară pentru succesul diplomației românești, pentru implicarea ei de substanță în viața comunităților românești din lume care sunt azi atât de multe și care necesită cât mai grabnic o adevărată strategie coerentă și concertată. Poate că documentele prezentului simpozion ar putea constitui un cât de mic element ajutător în elaborarea unor asemenea politici stringente necesare.

Modalities of Asserting the Cultural Identity of Romanians Abroad

The massive opening of the borders after 1990 created a new phenomenon: a massive immigration wave of Romanians, who established a second Romania in other countries, where besides their employment activities, they also get involved in manifestations for the preservation of their cultural and spiritual identity, because these are perceived as a real and natural necessity. On the other hand, another category of Romanians try really hard to erase any trace of their „roots”, become „recent people” (according to a famous saying), and belong to the ethnic majority into which they want to integrate.

The first category achieved this through a few modalities such as: the complex religious and cultural activity of some orthodox churches with cultivated priests (such as father Theodor Damian in New York), paper and online cultural and literary publications, exhibitions and museum groups, periodical cultural activities (Romanian culture days), cultural societies with a longstanding activity, the literary multilingual activity of Romanian writers who immigrated (e.g. Gabriela Melinescu, Ion Miloș). This paper proposes an overview and classification of this phenomenon, drawing on the author's direct or mediated experience with such Romanian groups.

*Dr. Lucia Olaru Nenati, scriitoare, publicistă, Botoșani
România*